

at føre sin Vision ud i Livet, magter alle de 1000der Detailler, hvoraf Samfundsarbejdet bestaar, magter at faa andre til paa det enkelte at tænke Tanken videre og realisere den, eller om det blot er en gigantisk Experimentator, hvis Forsøg skal sætte en Verdensdel 200 Aar tilbage, i Stedet for 100 Aar frem.

L. V. Birck.

I. M. KEYNES: *A revision of the treaty*. 223 S. Macmillan & Co. London 1922.

Forf. kalder sin Bog en Fortsættelse, ja, nærmest et Appendix til „The economic consequences of the peace“, der udkom for to Aar siden, og som over hele Verden vakte en Opsigt, der sjældent er blevet et økonomisk Skrift¹⁾ til Del. Dette havde flere Aarsager, men nok især den, at de første 50 Sider gav en Karakteristik af President Wilson, Lloyd George, Clemenceau og Orlando, saa indgaaende som kun den, der som Forf. personlig havde deltaget i Forhandlingerne i Paris, formaaede det; men samtidig saa ætsende ondt som en Mand maatte skrive, der forudsaa hvilke Følger den af disse Statsmænd tilvejebragte „Fredstraktat“ vilde faa for Europas økonomiske Liv; Forf. havde da ogsaa trukket sig bort fra Fredsforhandlingerne som engelsk financier Sagkyndig. Men een Aarsag til: den, at Mage til kunstnerisk Evne har neppe nogen Sinde været set i et økonomisk Skrift. Dette gælder Fremstillingen som Helhed, men vel nok i Særdeleshed Billederne af de fire store.

Mærkeligt som disse Billeder er ganske vist intet i den nye Bog. Men mange kloge Ord om Politikere og

¹⁾ Bogen findes anmeldt her i Tidsskriftet 1920, S. 318.

at føre sin Vision ud i Livet, magter alle de 1000der Detailler, hvoraf Samfundsarbejdet bestaar, magter at faa andre til paa det enkelte at tænke Tanken videre og realisere den, eller om det blot er en gigantisk Experimentator, hvis Forsøg skal sætte en Verdensdel 200 Aar tilbage, i Stedet for 100 Aar frem.

L. V. Birck.

I. M. KEYNES: *A revision of the treaty*. 223 S. Macmillan & Co. London 1922.

Forf. kalder sin Bog en Fortsættelse, ja, nærmest et Appendix til „The economic consequences of the peace“, der udkom for to Aar siden, og som over hele Verden vakte en Opsigt, der sjældent er blevet et økonomisk Skrift¹⁾ til Del. Dette havde flere Aarsager, men nok især den, at de første 50 Sider gav en Karakteristik af President Wilson, Lloyd George, Clemenceau og Orlando, saa indgaaende som kun den, der som Forf. personlig havde deltaget i Forhandlingerne i Paris, formaaede det; men samtidig saa ætsende ondt som en Mand maatte skrive, der forudsaa hvilke Følger den af disse Statsmænd tilvejebragte „Fredstraktat“ vilde faa for Europas økonomiske Liv; Forf. havde da ogsaa trukket sig bort fra Fredsforhandlingerne som engelsk financier Sagkyndig. Men een Aarsag til: den, at Mage til kunstnerisk Evne har neppe nogen Sinde været set i et økonomisk Skrift. Dette gælder Fremstillingen som Helhed, men vel nok i Særdeleshed Billederne af de fire store.

Mærkeligt som disse Billeder er ganske vist intet i den nye Bog. Men mange kloge Ord om Politikere og

¹⁾ Bogen findes anmeldt her i Tidsskriftet 1920, S. 318.

Politik findes ogsaa i den, kloge og bitre Ord om Politikeres Kamp mod den Folkestemning, de undertiden selv har været med til at rejse. Men sin afgørende Betydning har Bogen — som „The economic consequences of the peace“ havde det — ved sin Udredning af de inderste Nerver i Europas økonomiske Liv i disse Aar efter Freden. Det skulde synes ugørligt, og denne fremragende Kunstner og højt ansete og utrættelige Videnskabsmand har dog formaet det: Alle disse Beregninger over Kul og Guldmark, over de hærgede Egenes Ødelæggelse og Staternes indre Gæld, alle disse Betragtninger om Ind- og Udførsel i rede Penge og i Varer og over Valutakurserne er lagt frem klart, overskueligt og dog uden at der tilsyneladende er sprunget det mindste over, der har Betydning.

Det er denne Blanding af en fuldkommen Fremstillingskunst og den dybestgaaende Indsigt, der har skabt den foregaaende Bogs Magt over Sindene og vil fastholde denne Magt i den nye Bog. Mr. Keynes viste, at Fredstraktaten var delvis umulig, at den satte Europas Liv paa Spil. Han kan i denne Bog Skridt for Skridt følge, hvorledes Begivenhederne gav ham Ret, hvorledes den Elendighed han forudsaa, ikke naaede sit fulde Omfang, alene fordi man veg tilbage: fra Kulleverancerne, fra de 240 Milliarder Guldmark, fra Udleveringen af Krigsforbryderne. Imidlertid, det er ikke for at konstatere en Sejr, men for at vinde en ny, at denne Bog er skrevet. I mere end to Aar har Erstatningsspørgsmaalet redet Europa som en Mare. Det store Tilbageslag efter Krigsaarenes irrationelle Opgang er forstærket, forlænget ved den stadige Uro i Verdensøkonomien, der her er skabt. Mr. Keynes viser os nu, først hvorledes Erstatningskravet — paa Trods af Vaabenstilstandstraktatens Ord og Mening — blev udstrakt til at gælde Pensioner og Understøttelser, medens klart nok Meningen blot havde været den, at den materielle Skade skulde erstattes. Det Kapitel, der handler om, hvorledes navnlig Klotz og Tardieu her var virksomme, er interessant, men lidet opbygge-

ligt. De Krav, der stammer herfra, vil Forf. have ud af Verden, og hævder, at Anstændighed og Retfærdighed forbyder at opretholde Forlangendet om, at Tyskland skal betale de 74 Milliarder Guldmark, som han anslaa Pensioner og Understøttelser til at udgøre af de 110 Milliarder, der er det af ham beregnede samlede Krav ifølge Freds-Traktaten. Tilbage bliver da 36 Milliarder, hvoraf der tikommer Frankrig 18 og Belgien 3. Englands Andel foreslaar Forf. at eftergive, saavel som U. S. A.s og Italiens. De 21 Milliarder skulde Tyskland forrente med 6 % i 30 Aar, altsaa med godt 1 Milliard om Aaret.

Men dernæst kommer Mr. Keynes paany — og denne Gang stærkere, mere sikker paa Støtte fra betydende Dele af den offentlige Mening paa begge Sider af Oceanet — ind paa en Udredning af, at Forudsætningen for en saadan Ordning maa være den, at U. S. A. skal eftergive Europa dets Gæld til Staterne. Naar England gør det samme til sine Debitorer, vil Frankrig med en Ordning som den foreslaaede blive gunstigere stillet end om det opretholdt det fulde Erstatningskrav og skulde tilbagebetale sin Gæld. Italien ligesaa. Tilbage bliver da England og U. S. A., der tilsyneladende betaler det hele Beløb. Men paa nogle mesterlige Sider viser Forf., hvor ødelæggende disse Betalinger er for de to Lande. Han anser det for utænkeligt ved Bajonetternes Hjælp at gennemtvinge disse Betalinger i en længere Aarrække, og de Forstyrrelser, Erlæggelsen af dem i nogle Aar medfører er mere ødelæggende, end de Fordele, de bringer.

Denne Fremstilling har Bud til ethvert Land i Verden. Hvis det virkelig er de Allieredes Mening at ville tvinge de fantastiske Erstatningssummer ud af Tyskland, saa kan det kun ske ved at tvinge Tyskland til at undersælge sine Konkurrenter paa alle Markeder Jorden over. Paa anden Maade kan Betalingen ikke finde Sted. Tyskland skal i saa Fald være Sælger og hindres i at være Køber. Men ogsaa for de Allierede, der skal modtage Betalingen, som

for U. S. A., hvis det opretholder sine Krav til de Allierede, er en saadan økonomisk Tilstand ødelæggende: Dets Industri i Konkurrence ude og hjemme, dets Landbrug ude af Stand til at finde Købere til sine Produkter.

Mr. Keynes taler indtrængende sin Sag, han siger til sine Landsmand: Der skal ikke meget til nu, for at overbevise de fleste Englændere om, at de vil vinde mere i Ære, Anseelse og Rigdom ved klogt og ædelmodigt at søge Ligevægten i Europas Næringsliv og dets Velfærd genoprettet, end ved at prøve paa, hadefuldt, at presse en ødelæggende Betaling enten fra sine sejrriige Allierede eller af sin besejrede Fjende. Og i lignende Ord taler han til U. S. A. Men til Frankrig taler han om Traditionerne i dets Kultur, om den store Stilling det nu indtager. Han siger: Frankrig bør ikke græde over de ødelagte Egne, som let sættes i Stand igen (og som allerede i stort Omfang er i Orden); det bør eller ikke pralende søge militære Hege- monier, som hurtigt kan ødelægge det, men lad det løfte sit Hoved som Europas Fører og Behersker i alt, hvad an- gaar Menneskeandens fredelige Sysler.

Det, der gives Afkald paa er det usikre, det lidet giv- tige. Det, der vindes, er Fred og Venskab i Europa, og dermed Muligheden for at genrejse vor Verdensdels Øko- nomi. Det skulde ikke synes altfor optimistisk at haabe, at de der interesserer sig for at vinde begge Dele eller blot en af Delene, snart skulde være bleven saa mange, at deres Mening hverken kan haanes eller trues ned.

E. C.

H. G. WELLS: *The salvaging of civilization*. Cassel & Co., London & New York 1921.

Enhver, der har beundret den unge H. G. Wells, lært af hans sociologiske Studier „anticipations“, „mankind in making“, „new worlds for old“, „a modern utopia“,